

ราชกิจจานุเบกษา

กรุงเทพมหานคร ในพระบรมมหาราชวัง

เล่ม ๖ หน้าที่ ๔๕ วันที่ ๙ กุมภาพันธ์ รัตนโกสินทร์ศก ๑๐๘ หน้าเชอร์ ๓๘๘

พระบรมราชโองการ

การพระเมรุท้องสนามหลวง หน้า ๓๘๘
พระบาทสมเด็จพระบรมราชา ๙ ญาติ เครือญาติ
อภิศวิทยา ภาวณต่างประเทศ หน้า ๓๘๐

การพระเมรุท้องสนามหลวง

ด้วยพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าภาณุ
จำรัส ศรีภักดิ์ ราชธิดา สิ้นพระชนม์ล่วง
ไปตั้งแต่วันที่ ๓๑ สิงหาคม รัตนโกสินทร์ศก ๑๐๘
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จึงทรงพระกรุณา
โปรดเกล้าฯ ให้สมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ
เจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ กรมพระภาณุพันธุวงศ์

วร เกษเป็นแม่กอง พระยาราชสงคราม (ทัก)
เป็นนายช่างกรมพระตำรวจ แลกรมอื่น ๆ เช่นนาย
คำน ทำพระเมรุ ท้อง สนามหลวง เปนรูปปราสาท
สูงแต่พื้นขาดยอด ๑๗ วา ๓ คอก ๑ คืบมีพระที่นั่ง
ทรงธรรมต่อมุขกระสันพระเมรุคำนได้ และมีประตูชั้น
ปราสาท ๓ คำน ประตูทิศใต้ เปนประตู ฉนวนส่วน
ข้างใน ราชวัตรที่ขอรอบพระเมรุ ทำเป็นกำแพงแก้ว
ครั้นเมื่อเริ่ม จะ ทำพระเมรุ แล้ว พระ
เจ้าน้องยาเธอ พระองค์เจ้าศรีเสาวภาคย์
แล พระเจ้าลูกเธอพระองค์เจ้าสมัย วุฒิสวโรดม
สิ้นพระชนม์ลง อีก จึงทรงพระกรุณา
โปรดเกล้าฯ ให้ให้เข้าพระเมรุนี้ด้วย แต่เป้น
งานแรก แลงานที่สอง ตามที่ได้กล่าวมาใน
หนังสือนี้หลายครั้งแล้ว

แต่มีของชายของมังกรของชายของสี่ขั้ว
 พิณพาทย์ไทย มหรสพ คุ้แม่ถือโคมคอกบัว
 กลองชนะจำบี๋จำกลอง แตรงอน แตรฝรั่ง
 สังข์ เครื่องสูง บังแขก ชุมสาย พัดใบก
 บังสุริย ยาน มาศสามคาน ทรงบุษบก ทองคำ
 พระครอบพระบรมราชูปถัมภ์ พระราชยานกง ทรง
 พระพุทธรูป ประจำวันของพระเจ้าลูกเธอ
 ทั้งสองพระศพ พระบรมอัฐิพระบาทสมเด็จพระเจ้า
 พระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว แลพระอัฐิกรม
 สมเด็จพระเทพศิรินทราบรมราชินี พระราชเชนทร
 ยาน พระอัฐิอีกสามพระโกษ ทรงเสด็จ
 ลง เมื่อแต่เข้ามาทางประตูพระเมรุ คำน
 ฅวัน ออกแล้ว เชิญบุษบกพระบรมราชูปถัมภ์
 เภวไปประดิษฐานบนชั้นแว่นฟ้าทองคำห้อย
 ฉัตรกำมัลล ๕ ชั้นในพระเมรุ พระพุทธรูป
 ฉลองพระองค์ทั้งสองพระองค์ เจ้าพนักงาน
 เชิญมาตั้งที่ถานบัตรของพระเจ้าลูกเธอ
 เจ้าฟ้าอยู่ มุขฅวัน ออกของพระองค์เจ้า
 สมัยอัฐิอยู่ คำน ฅวัน ตก พระพุทธรูปประ
 จำวัน เชิญขึ้นสถิตยในปราสาทที่ถานคู่หาใน
 พระเมรุอยู่ องค์ละคำน เหมือนพระพุทธรูป
 ฉลองพระองค์ พระบรมอัฐิพระอัฐิที่ทรง
 พระราชเชนทร ยาน แต่มาหั้น เชิญขึ้นสถิตย
 บนชั้นแว่นฟ้าในบุษบกที่พระที่นั่งทรงบรม
 แต่พระอัฐิพระเจ้าราชวรวงษ์เธอ กรมหมื่น
 ภูมินทรภักดี แลพระเจ้าลูกเธอพระองค์เจ้า
 ประไพพรรณพิลาศ พระอรุณชยาเธอ พระ
 องค์เจ้าเสาวภาคณารัตน์ เชิญขึ้นสถิตยเหนือ

โต๊ะหมู่ข้างพระแท่นแว่นฟ้าในพระที่นั่งทรงบรม
 ครั้นเวลา ๕ ทุ่มเศษ พระบาทสมเด็จพระเจ้า
 อยู่หัว เสด็จออกพระเมรุ มุขฅวัน ออก ทรง
 เที่ยงเครื่องนมัสการทรงศีลแล้ว พระราชา
 คณะซึ่งสดับปกรณ์ที่หอบรมสังเวช ๓๐ องค์
 สวดพระพุทธมนต์สดับปริตจบแล้ว ถวายอภิ
 เวกถวายพระพรลากลับไป เสด็จประทับพระ
 ที่นั่งทรงบรม ทรงทอดผ้าไตรผ้าขาวพับสดับ
 ปกรณ์พระบรมอัฐิพระอัฐิ แลเสด็จพระ
 ราชดำเนิน ทอดพระเนตรเครื่องโกะซึ่งประทับ
 บริเวณพระเมรุ จนเวลา ๘ ทุ่มเศษเสด็จ
 ขึ้นข้างใน ๑๐ ทุ่มเศษเสด็จกลับสู่พระบรม
 มหาราชวัง เวลาคืนวันนี้มีหนังสือ ๕ โอง
 ๓ กอดไม้เพลิงสมโภชด้วยแต่ไม้ไ้เสด็จออก
 พลับพลา

วันที่ ๒ กุมภาพันธ์ เวลาเช้า ๕ โมง
 เศษ เสด็จออกพระเมรุทอดสนามหลวง ประทับ
 พระเมรุ มุขฅวัน ตก ทรงประเคนอาหารบิณฑ
 ชาติ พระสงฆ์ที่สวดมนต์นั้นแล้ว ถวายอนุโม
 ทนาอภิเเวกถวายพระพรลากลับไป พระเจ้าอยู่
 หัวเสด็จประทับพระที่นั่งทรงบรม ทรงทอด
 ผ้าไตรผ้าขาวพับสดับปกรณ์แล้ว เสด็จขึ้นข้าง
 ใน เวลาบ่ายมีการเวียนเทียนสมโภชพระบรม
 ราชูปถัมภ์นิเยม ย่า๕ โมงเศษ เสด็จ
 ออกพลับพลาทอดสนาม ทรงไปรษณกลับ
 พฤกษ์พระราชทานพระบรมวงษานุวงษ์ข้าราชการ
 การแลไปรดเกล้า ให้ทั้งสถิตยพฤกษ์ ๘ ทุ่ม
 ทุ่ม ละ ซึ่งแล้ว มีรำทวน ๑ คือ นายถก

คุ้ม แพร่กับจำจิตรบุญแล้วทรงจุดชนวน
 คอดไม้เพลิงแลมีรำไคม เวลาทุ่มเศษ เสกัจฉ
 วนนี้ มีงานสมโภช คือ ไม้ลอบย ขวนทด สิงโต
 โขน ๒ โรง หุ่น ๒ โรง งิ้ว ๑ โรง มอญรำ
 ๑ โรง ลครนำขบ ๑ โรง ครั้นเวลา ๒ ทุ่ม
 เศษ โปรกเกล้าฯ ให้เชิญพระบรมราชคณา
 ขบรม อัญเชิญพระอัญเชิญเชิญมาเมื่อวันที่ ๑ ออก
 จากพระเมรุประตูบ้านสวนออกแต่ไปโดยขบวน
 โคมไฟเข้าในพระบรมมหาราชวัง ตามเดิม
 แต่พระพุทธรูปซึ่งเชิญมานั้นไปประดิษฐาน
 ที่หน้ามุกในพระที่นั่งทรงธรรม พระบาทสมเด็จพระ
 พระเจ้าอยู่หัวเสด็จประทับที่พระเมรุทอด
 พระเนตรเครื่องโต๊ะจนเวลา ๗ ทุ่มเศษ เสกัจ
 ฉกับพระบรมมหาราชวัง วันที่ ๓ กุมภาพันธ์
 เสกัจออกพระเมรุ เวลาบ่าย ๓ โมงเศษ ทรง
 ตรวจเครื่องโต๊ะจนเวลา ๗ ทุ่มเศษเสกัจกับ

การ พระศพ

วันที่ ๔ กุมภาพันธ์ เวลาบ่าย
 เจ้าพนักงาน จัดการที่จะให้เชิญพระศพ
 พระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าฉัตรทิศาภิรมย์
 พระองค์เจ้าสมมัยวชิราวุธ
 แต่หอธรรมสังเวช หอณีเพชพิทยาไปขึ้นรถ
 หน้าวัดพระเชตุพนพร้อมเสด็จ เวลาเช้า
 โมงเศษ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
 เสกัจหอธรรมสังเวช โปรกเกล้าฯ ให้เชิญพระ
 พระศพ พระเจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์ แต่
 หอธรรมสังเวช หอณีเพชพิทยา ขึ้นพระที่
 หน้าสามคาน พระศพเจ้าฟ้าฉัตรทิศาภิรมย์

ประภอย พระโกษทองเล็ก พระศพ พระองค์
 เจ้าสมมัยวชิราวุธ ประภอย พระโกษมณฑล
 น้อย แต่ออกประตูศรีสุทธร ประตูพิทักษ์
 ขวนมาที่หน้าวัดพระเชตุพน พระศพเจ้าฟ้า
 ฉัตรทิศาภิรมย์เทียบที่เวชยันต์ราชรถ พระศพ
 พระองค์เจ้าสมมัยวชิราวุธเทียบที่รถถักมา
 อีกรถหนึ่ง พระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำ
 เนินไปประทับที่พลับพลา หน้าวัดพระเชตุพน
 แล้วทรงทอดผ้าขาวพับสดับปรารถนาพระศพทั้ง
 สองแล้ว เจ้าพนักงานเชิญพระศพขึ้นรถ
 แล้วพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินพร้อม
 ด้วยกระบวนแต่นำตามเสด็จมาประทับพลับพลา
 หน้าพระเมรุบ้านสวนออก เวลาเช้า ๓ โมงเศษ
 โปรกเกล้าฯ ให้เชิญกระบวนแต่พระศพมาตาม
 ถนนท้องสนามไชย กระบวนก็มีธง ๕ ชาย
 ๓ ชาย กลอง มลายูแต่แรกทรงขยับเพลิงแลธง
 ชาย ธงตชาย ธงต่าง ๆ ตั้งเกิดขอรท
 เครื่องไทยทาน และมีรถของพระบรมวงษา
 นุวงศ์ จักตกแต่งฉลองพระเศวตพระคณพระ
 องค์ละรถที่ทำเป็นรูปภาพต่าง ๆ ก็มีมาก
 ขึ้นทุกตั้งเครื่องเครื่อง และมีรูปสัตว์
 ถือผ้าไตร เทวาคู่แม่ กลองชนะ แตรสังข์
 เครื่องสูง บังแขกแล้วถึงรถพระองค์เจ้าพระ
 อรุณนิภาคุณา กรอานพระอภิธรรมนำพระศพ
 มีคู่เคียงอินทร์พรหม แวดล้อมแล้วถึงรถทรง
 พระศพทั้งสองรถแล้วถึงเครื่องสูง คู่แม่
 ข้างหลวง แลรถโกลนทรงพระโกษจันทร์เสด็จ
 ไม้หอม เครื่องแต่กระบวนหลังตามธรรมเนียม

ครั้น รอด ทรง พระศพ ทั้ง สอง รอด ถึง หน้า
 พระเมรุ แล้ว ไปรุด ให้ ค้าง เกริน เชิญ พระศพ
 ลู่อาน มาศ สาม คาน พระบาทสมเด็จพะเจ้า
 อยู่หัวเสด็จ เข้าใน พระเมรุ ประทับ มุข ทวัน ออก
 ไปรุด ให้ แค้น พระศพ เข้า มา เวียน พระ เมรุ ครบ ๓
 รอบ แล้ว เลื่อน พระโกศ จาก ยาน มาศ ขึ้น เกริน
 เลื่อน ไป ใน พระเมรุ พระศพ พระ เจ้า ลูก เขอ
 เจ้าฟ้า นภา จร จำรัส ศรี เชิญ ขึ้น สถิตย์ บน ชั้น
 แฉ่นฟ้า ทอง คำ ใน พระ เมรุ พระ องค์ เจ้า
 สมัย วุฒิวโรคม เชิญ ขึ้น สถิตย์ บน ชั้น แฉ่นฟ้า
 ในพระ ที่นั่ง ทรง ขรรคม พระโกศ ขึ้น ประทับฐาน
 เสริ่ง แล้ว ทรง ทอดผ้า ไทร เปล่า ไทร สังกะสี ผ้า
 ขาว สกัษย์ ปกรณ ที่ มุข ทวัน ตก แล สกัษย์ ปกรณ ที่
 พระ ที่นั่ง ทรง ขรรคม แล้ว มี การ สกัษย์ ปกรณ
 ส่วน ข้าง ใน พระเจ้า อยู่หัวเสด็จ ขึ้น ข้าง ใน
 เวลา เกือบเที่ยง เวลา ย่ำ มี เทศน์ ถิ่น ถัด
 ข้าง ใน ๑ ถิ่น ถัด พระปริชา เถลิณ ถวาย
 เทศนา สัก เวศ วัดกุ พระพิธิ ขรรคม วัด หงษ์
 รัตนาราม รัย สัพพี ย่ำ ๕ โมง เศษ เสด็จ
 ออก ปลับ พลา ทรง ไปรย แล้ว มี รำ ทวน กุ ๑
 คือ นายพล พ่าย หุ้ม แพร กับ นาย แถบ บุตร พระยา
 สุวรินทร์ ภาไชย แล้ว ทรง รุก ทอดไม้ แล มี รำ
 โคม เสด็จ ขึ้น เวลา ทุ่ม เศษ เวลา ๕ ทุ่ม เศษ
 เสด็จ ออก ใน พระเมรุ ชุน นาง จิน เสน่ พระ ศพ
 ขรรพชิต ฝ่าย ญวน สวด กง เต็ก แล้ว สกัษย์ ปกรณ
 พระ ศพ แล้ว มี เทศน์ ถิ่น ถัด หลวง ๑ ถิ่น ถัด
 พระ ขรรคม ราชานู วัดร ถวาย เทศนา ขรรคนิยาม

สุคร พระพิธิ ขรรคม วัด โสมน นักร รัย สัพพี เสด็จ
 ประทับ โรง ประชุม ตักสิน รวง วัด เกรือง ไต่ จน
 เวลา ๗ ทุ่ม เศษ เสด็จ ขึ้น ทรง ไปรย ผล
 กัลป์ พฤกษ์ พระ ราช ทาน พระ ขรรคม วน วน วน
 เข้า ราช ทาน รัย เสด็จ กัลป์ สู่ พระ ขรรคม ทา
 ราช วัง เวลา จวน ๘ ทุ่ม วัน นี้ มี งาน สมโภช
 เต็ม ที่ ตั้ง วันที่ ๒ กุมภาพันธ์
 วันที่ ๕ กุมภาพันธ์ เวลา ย่ำ ๒ โมง
 เศษ เสด็จ ออก จาก พระ ขรรคม ทา ราช วัง
 ประทับ พระ เมรุ ท้อง สนาม มี สกัษย์ ปกรณ
 แล เสน่ พระ ศพ สวด กง เต็ก เช่น วัน ก่อน เวลา
 ย่ำ ๔ โมง เศษ เสด็จ ออก ปลับ พลา ทรง ไปรย
 แล มี รำ ทวน ทอดไม้ เพลิง รำ โคม เหมือน
 วันที่ ล่วง มา ผู้ ที่ รำ ทวน คือ นาย เสน่ งาน
 ประ ภาษ กับ นาย สุริ ยาวุช กุ ๑ นาย เอม บุตร
 พระยา อิน ทรา วิ บคี่ สัหราช รอง เมือง แล นาย
 อุ่น บุตร หลวง บริหาร ทิรัญ ราช กุ ๑ เสด็จ ขึ้น
 ทุ่ม เศษ เวลา ๒ ทุ่ม เศษ เสด็จ ออก โรง ประ
 ชุม กอม มิติ ตักสิน เกรือง ไต่ จน เวลา
 ๒ ยาม เศษ เสด็จ ขึ้น พระ ที่นั่ง ทรง ขรรคม พระ ครุ
 วิน ยาน วัดร ถวาย เทศนา ทุก ข สัก ถิ่น ถัด ๑
 พระพิธิ ขรรคม วัด เชตุ พน รัย สัพพี เทศน์ จบ
 แล้ว สกัษย์ ปกรณ แล ถวาย เกรือง ถิ่น ถัด แล้ว ทรง
 ไปรย ผล กัลป์ พฤกษ์ แล พระ ราช ทาน เกรียญ
 ทอง คำ รัย เวลา ๘ ทุ่ม เศษ เสด็จ กัลป์
 พระ ขรรคม ทา ราช วัง วัน นี้ มี เทศน์ ถิ่น ถัด
 ข้าง ใน ๒ ถิ่น ถัด คือ เวลา ย่ำ พระ ขรรคม ไตร

โลก ถวายเทศ นา อนิจฉัตถิณ เวลาค่ำ พระครู
 อุเทศ ขรรณวินัย ถวายเทศนา อนิจฉัตถิณ เวลาค่ำ
 วันที่ ๖ กุมภาพันธ์ เวลาบ่าย ๒ โมง
 เศษ เสด็จ ออก พระ เมรุ ท้อง สนามหลวง ทรง
 ทอดผ้าไตรสดับปกรณ์ ที่ พระ เมรุ มุขวันตกแล้ว
 เสด็จ ประทับ มุขวันออก ทอด พระเนตร ชุนนาง
 จีนเสี้ยน พระศพ แล บรรพ ชิตฝ่าย ยวน ฝ่าย จีน
 สวด กงเท็ก (โรง กง เท็ก ตั้ง ที่ข้าง ราช วัตรที่
 นอก พระ เมรุ คำน วัน ออก เชียงเหนือ) แล้ว
 เสด็จ ประทับ พระ ที่นั่ง ทรง ขรรณสดับปกรณ์แล้ว
 เสด็จ ขึ้น ข้างใน เวลาบ่าย ๓ โมง เศษ เสด็จ
 ออก ข้างหน้า ประทับ ที่ เสด็จ พระที่นั่ง ทรง ขรรณ
 วันที่ เปน วัน พระ ราช ทาน เพลิง ไปรท
 เกด้า ๑ ให้ เสด็จ พระ ศพ ทั้ง สอง เข้า ไป ชำระ
 พระ ศพ ใน ฉาก รักแร้ พระ เมรุ คำน วัน ตก เชียง
 ไต้ รือ ชัน แฉ่น ฟ้า แล ตั้ง ฉาน พระ ราช ทาน เพลิง
 ประทับ พระ จิตถา ขาร ด้วย เกรียง สก ทั้ง สอง แห่ง
 พระ ศพ พระ เจ้า ลูก เธอ เจ้า ฟ้า อยู่ ข้าง ทิศ เหนือ
 พระ องค์ เจ้า สมัย วุฑู อยู่ ทิศ ไต้ ทั้ง ฉาก เทพ
 ชุม มุม บัง เพลิง บน ฉาน ยักร ทั้ง ๔ คำน ทรง
 สดับปกรณ์ ปาก พระ โกละ เสร็จ แล้ว เวลา บ่าย
 ๔ โมง เศษ เสด็จ พระ ศพ ขึ้น พระ จิต ถา
 ขาร ประ ถอบ พระ โกละ ชัน ทน ทั้ง สอง พระ ศพ
 ครั้น จัก การ พร้อม แล้ว พระ ญาติ สม เก็จ พระ
 เจ้า อยู่ หัว เสด็จ พระ ราช คำ เนิล ขึ้น พระ ราช
 ทาน เพลิง พระ ศพ เจ้า พนักงาน ประ โคม แคร
 สดับปกรณ์ ฉณะ คาม ขรรณ เขียม พระ บรม วง

ษานุ วงษ์ ฝ่าย หน้า ฝ่าย ใน แล ข้าราชการ จึง ใ้
 ถวาย เพลิง ต่อ ไป ภาย หลัง เวลา ถอบ ย่ำ ค่ำ
 เสด็จ ออก พลับ พลา ทรง ไปรย แล มี รำ ทวน คู่ ๑
 คือ นาย นัน ยุทธ พระ ยา อนิจ รณฤทธิ แล นาย ฉาก
 มุข พระ ยา อนุชิต ชาญ ชัย จุก กอกไม้ เพลิง
 แล รำ โคม แล้ว เสด็จ ขึ้น เวลา บ่าย วัน นี้ มี
 เทศนา ถัด ข้าง ใน ด้วย ถัด ๑ พระ สุวรรณ
 วัฒน คีต ถวาย เทศนา ทุก ชลัษณะ พิธี ขรรณ วัค
 สเดธ รัย สัพพี เวลา ยาม เศษ เสด็จ ออก โรง ประ
 ชุม กอม มิตถิ เวลา ๒ ยาม เศษ เสด็จ ขึ้น
 พระที่นั่ง ทรง ขรรณ มี เทศนา ถัด ฉลวง ๑ ถัด ฉล
 พระ อมวาลิ รัก ชิต ถวาย เทศนา สมุท ทัย สัก พิธี
 ขรรณ วัค มหา ชาติ รัย สัพพี เทศน์ จบ ทรง สดับ
 ปกรณ์ แล ถวาย กิ่ง อด ถัด แล้ว เสด็จ ทรง
 ไปรย เหมือน วัน ก่อน เสด็จ ขึ้น เวลา ๘ ทุ่ม เศษ
 คืน วัน นี้ เจ้า พนักงาน ไต้ สม พระ อัญญู ไร่ คีน ๑
 รุ่ง ขึ้น วันที่ ๘ กุมภาพันธ์ เจ้า พนักงาน ไต้
 แพร พระ ฐป เวลา เข้า ๒ โมง เศษ เสด็จ ออก
 พระ เมรุ ไปรท ให้ เนิล ทาบ สาม ทาย แล้ว เสด็จ
 ขึ้น บน ฉาน ยักร ทรง ทอด ไตร แพร พระ สงฆ์
 สดับปกรณ์ แล้ว ทรง เก็บ พระ อัญญู พระ
 เจ้า ลูก เธอ ทั้ง สอง พระ องค์ ลง บรร รุ ใน พระ โกละ
 แล้ว เสด็จ มา ทรง ประ เคน อาหาร ยิน ทา
 ยাত্র พระ สงฆ์ ฉน แล้ว ถวาย อน โมทนา
 อธิ เวก ถวาย พระ พร ลา กลัย เสด็จ ขึ้น ข้าง ใน
 แล้ว เจ้า พนักงาน จัก การ บน ฉาน ยักร ใน
 พระ เมรุ ตั้ง ชัน แฉ่น ฟ้า ของ คำ แล ตก แฉ่น

